

?Neoliberalisme, neoimperialisme, neototalitarisme i neofeixisme, en l'ascensió al poder de Bolsonaro i la ultradreta

Katia Juncks, activista vigatana d'origen brasiler, analitza com el capital s'aprofita del nou escenari mundial arran dels bons resultats de la ultradreta en processos electorals per imposar el seu model econòmic i social | «'Totalitzar' la societat és ara la gran campanya. I ho fa a través del foment i el finançament d'un nou mapa polític global, dissenyat a través del sufragi universal, que ?legítima' i ?legalitza' la representació d'ultradretans i neofeixistes»

Jair Bolsonaro, nou president del Brasil | Beto Oliveira / Cambra dels Diputats

Que està passant al món? Per què creix el fenomen polític ultradretà? Qui opera aquest mecanisme de poder polític?

Neoliberalisme, neoimperialisme, neototalitarisme i neofeixisme, conceptes històrics i polítics reinventats, adaptats a la mutació i als interessos del capital.

Com podem informar i convidar a debatre -sense paternalisme- una part dels votants dels partits ultradretans? Sí, una part, perquè n'hi ha que són neofeixistes informats i declarats. És important poder informar del que realment s'amaga darrere dels discursos populistes i d'odi. Cal fomentar

aquest espai de debat i d'informació. Només així combatrem la propaganda i les mentides de la ultradreta.

Tot comença amb el model social, polític i econòmic que ara anomenem neoliberalisme, i que opera en parts del món amb un nou projecte social, polític i econòmic que es diu neoimperialisme. Una de les eines per seguir endavant el seu projecte és aplicar el nou règim totalitari en diferents països, en zones concretes. *Totalitzar* la societat és ara la gran campanya, i ho fa a través del foment i el finançament d'un nou mapa polític global, dissenyat a través del sufragi universal, que *legitima* i *legalitza* la representació d'ultradretans i neofeixistes.

Hi ha països democràtics que governen amb trets autoritaris en determinats àmbits de la política i del govern. Un exemple seria l'Estat espanyol, amb la judicialització de la política i amb l'ús de la força policial contra la ciutadania. En d'altres, com el Brasil, des d'aquest 1 de gener de 2019 hi governa un líder ultradretà declarat amb unes pautes polítiques, socials i econòmiques basades en el macronegoci i en l'odi. El neoBenzebú brasiler, Bolsonaro, apostarà clarament per un govern militar en cas que el Parlament no l'obeeixi, no li llegeixi la seva Bíblia que té, a la portada, la marca de les tres bes (*bala, boi, Bíblia*).

S'han de tenir clars dos conceptes de governabilitat que expliquen molt bé les diferències bàsiques entre la democràcia i el totalitarisme.

En la democràcia tenim la *institució*, que està fundada en pràctiques socials, en el reconeixement públic i en la legitimitat amb atribucions que tenen en compte el principi de diferenciació, principi que permet relacionar-se amb altres institucions, però mantenir l'autonomia. Estructurada per reglaments, normes, valors de reconeixement de legitimitat interna i externa, forma part d'una xarxa d'institucions heterogènies i té una temporalitat oberta. És històrica, treballa els conflictes, la diversitat i és transversal: la política democràtica clàssica.

En el totalitarisme tenen l'*organització*, que es distingeix de la institució, en la instrumentalització de la política socioeconòmica pel seu interès. Formada per un conjunt de mitjans propis amb un únic objectiu privat, no s'articula amb res que no sigui ella mateixa, ni compta amb reconeixement extern ni intern, a diferència de la institució. L'*organització* fa *operacions* i hi imperen les idees de gestió, planificació, previsió, control i èxit. Opera en uns tempos determinats, en un espai concret, i és efímera perquè realitza una operació temporal per tancar-la després, i en proposa una de nova sense cap connexió entre elles. No és històrica. No treballa el conflicte i nega la diversitat de persones i la pluralitat d'idees. No és transversal. És vertical i volàtil. Bàsicament, és un sistema que transforma totes les institucions socials en homogènies. Homogeneïtza la societat sencera, on es torna internament indiferenciada. Ho totalitza tot. Com que el neoliberalisme opera a través de l'*organització*, aquesta n'és l'empresa gestora: per exemple, l'escola passa a ser una empresa, l'ateneu passa a ser una empresa, l'hospital és una empresa, la cultura és una empresa i, per descomptat, l'Estat és una empresa que ha de respondre i actuar com una empresa. En conseqüència, es bloqueja la diferenciació entre les institucions que, d'aquesta manera, s'anul·len: l'intrusisme del poder judicial en el polític, per exemple, i totes les institucions passen a ser una sola organització homogènia, tot plegat resultat del model totalitari.

D'aquí (res)sorgeixen unes ideologies com la ultradreta i el neofeixisme. A una part de la societat la mou l'odi i la por pel foment de la individualitat com a principi bàsic i únic. És la sobrevaloració de l'individu en solitari, la idea que ell és l'empresari de si mateix, fenomen que anomenaríem neocalvinisme. S'anul·len les necessitats col·lectives i els drets col·lectius; s'ataca el concepte de societat tal i com el coneixem ara.

El neocalvinista (aquí entren les i els votants del neofeixisme) ha de triomfar, ha de creure's que venç en aquesta competició mortal, ha d'esdevenir un guanyador per mèrits -meritocràcia-. I la derrota, lògica i normal, esdevé, per a una subjectivitat que no es pot permetre el fracàs individual, la font per culpabilitzar l'altre, que no és res més que el que creu de les xarxes socials, de les *fake news*, dels rumors socials i dels mitjans sensacionalistes, que inculquen que la culpa del seu

fracàs no és d'ell, de l'individu, sinó de tot allò que té un origen en polítiques socials. Individualitat contra col·lectivitat. Organització contra institució.

I, com a conseqüència del seu propi fracàs, narcisista, crea i dissemina l'odi, amb violències de tot tipus, particularment contra les persones migrades, sindicalistes, negres, indígenes, dones i el col·lectiu LGTBI. Però les víctimes no són la causa, al revés del que pensa; les víctimes ho són per l'efecte d'aquesta nova manera d'operar del neototalitarisme. De fet, el neocalvinista seria la primera víctima d'aquest neototalitarisme.

L'individu ultradretà i neofeixista no reconeix que el liberalisme mai li permetrà triomfar, perquè la carta del triomf és només per a les grans empreses amb accionistes financers -que de tant en tant també cauen en desgràcia, però que tenen sempre la xarxa del diner públic de les institucions que els salvarà-; accionistes que, paradoxalment, són rescatats pel que ells menystenen públicament. Irònicament, els salva l'antítesi del seu model d'empresa privada, els salva l'empresa pública. Recordem l'operació Bankia i l'operació Castor. En la política neoliberal trobem que el destí dels fons econòmics públics és anar a parar al capital privat i, per fer-ho possible, es retalla en tot allò social i comunitari, i s'eliminen els drets socials i polítics bàsics. El neoliberalisme treu partit del poder públic en benefici del privat.

L'estratègia per sobreviure que té el capital, a part de l'espoliació genèrica continuada, és la de gestionar les institucions públiques per no quedar-se sense la xarxa de seguretat. La ultradreta al govern és la màxima expressió del capital que extorqueix i desmantella la societat.

Amb el model d'*organització* en la societat es destrueix la idea de comunitat, l'important és la individualitat, amb la qual cosa la solidaritat desapareix. Deixen d'existir els elements bàsics que formen la *institució* quan entra en joc l'*organització* i, automàticament, desapareix la democràcia.

És la defensa dels interessos del mercat a través de la substitució de la política institucional per la política d'organització. Hi operen tècnics administratius, especialistes competents, els governants s'autodefineixen com a gestors i no com a polítics tradicionals. Es distancien del concepte clàssic de polític o política escollit democràticament que té com a pilars fonamentals del seu compromís acceptar i treballar els conflictes i la pluralitat.

Es privatitzen els drets, que passen a ser comprats i venuts al mercat, amb l'exclusió social de totes aquelles persones que no han vençut o, ni molt menys, participat de la cursa de la meritocràcia. És la fi de la democràcia representativa, on la gestió heterogènia d'allò social i col·lectiu, amb conflictes, perd la competència per la gestió homogènia. La figura parlamentària perd el sentit i passa a tenir només la funció de procurar pels interessos de l'empresa. Ja no legisla perquè l'organització no accepta conflictes i els conflictes són els que generen els drets. Drets legals, socials, ambientals, econòmics... El conflicte no cap a la capseta quadrada de la gestió neoliberal. El conflicte queda fora del model quadrat neoliberal totalitari que també opera al món amb el nom de neoimperialisme.

El neoimperialisme mundial no disposa d'un programa polític perquè només contempla els seus interessos puntuals empresarials, efímers. El seu paradigma ara és un altre, ja no és el capital productiu, ara és el capital financer, volàtil, desconegut, sense nom i cara, però que necessita operar amb titelles que es fan passar per polítics o jutges.

El podem identificar de dues formes. Una, amb la judicialització del poder polític, perquè no hi ha espai per al diàleg a la capseta, perquè el model de l'organització defensa un joc d'interessos empresarials privats, i només pot resoldre els conflictes d'aquests interessos empresarials a través de la forma jurídica. És la manera que té el neoliberalisme totalitari de treballar el conflicte: negar-lo. La lògica empresarial gestora fica el conflicte dins de la capseta jurídica.

L'altra forma d'actuar del neoimperialisme -capital financer- és ocupar un territori, delimitar un espai i un temps concrets, perquè ja no necessita conquerir tot el país, ni tampoc sotmetre'l

culturalment i religiosament. Ho fa militarment o, simplement, a través d'una empresa. Quan s'acaba l'espoliació, dissenyada en despatxos amb gent especialista i gestora del capital, els resultats són la devastació i la pobresa. Quan l'empresa marxa, ho fa amb el capital. D'això se'n diu *operació*. A cada país, els gestors posen nom a l'operació que els fa més (des)gràcia.

Per concloure, el neoliberalisme no és una mutació històrica del capitalisme en el pas de l'hegemonia del capital productiu al financer. El neoliberalisme és una mutació sociopolítica que denominem neototalitarisme, on l'organització opera amb el principi d'homogeneïtat amb odi, pors, meritocràcia... I cal afirmar que el racisme, el masclisme i les fòbies són conseqüència d'aquest intent de destrucció de la democràcia.